

NIFV-congres 'Brand in veestallen'

Brand voorkómen beter dan **bestrijden**

Algemeen | Tekst: **Rian Weemen**

De veiligheid van vee wordt niet gewaarborgd door de huidige wetgeving. De focus moet liggen op preventie en niet op brandbestrijding, benadrukken sprekers tijdens het congres 'Brand in veestallen'.

"De veehouder mag echter niet voor investeringen opdraaien.

Daarom is het van belang de problematiek op Europees niveau aan te pakken", vindt dierenarts Peter Egberink.

Eind maart organiseerde het Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid (NIFV) het congres 'Brand in veestallen'. Verschillende belangenhartigers gaven hun visie op de problematiek en mogelijke oplossingen hiervoor. Het congres werd georganiseerd in navolging van het gelijknamige onderzoeksrapport dat als afstudeerscriptie werd geschreven door studenten Diermanagement Madelaine Looije en Michelle van Ravenstein-Smit. Het rapport kwam tot stand in opdracht van LTO en de Dierenbescherming.

Ontoereikend

René Hagen, lector Brandpreventie bij het NIFV, stelt dat de veiligheid van vee niet wordt gewaarborgd in de huidige wet- en regelgeving. "Het Bouwbesluit gaat uit van de veiligheid voor mensen en dat is niet te vergelijken met de veiligheid voor dieren. Een mens is zelfredzaam en een dier niet." Het Bouwbesluit is gebaseerd op het gegeven dat mensen bij een calamiteit binnen een minuut uit de bedreigde zone en binnen vijf minuten het gebouw uit moeten kunnen zijn. Daarop zijn de voorzieningen en de

brandwerendheid van de constructie en materialen afgestemd. "Die regelgeving kopieert de overheid één op één naar gebouwen waarin dieren verblijven, maar dieren kunnen natuurlijk niet vluchten. Het Bouwbesluit is gebaseerd op de beheersbaarheid van brand en niet op het kunnen redden van dieren", concludeert Hagen. Ook Wakker Dier wil dat er aanvullende brandpreventieregels ten behoeve van dierveiligheid worden opgenomen in het Bouwbesluit. "Wij blijven het brandalarm luiden zolang er geen maatregelen worden genomen", benadrukt Hanneke van Ormondt, woordvoester van de organisatie.

Probleem

Hagen zet een kritische kanttekening bij de omvang van het probleem: "Is er werkelijk een groot probleem of beleven we het alleen maar als een groot probleem?" Wakker Dier heeft de cijfers van dit jaar op een rijtje gezet. De eerste drie maanden van 2011 zijn er door acht stalbranden bijna 90.000 dieren om het leven gekomen. "Dat zijn natuurlijk veel slachtoffers, maar procentueel gezien is dit relatief weinig", aldus Hagen. "De vraag is dus of het probleem niet te veel wordt >>

>>> Brand voorkómen beter dan bestrijden

Rapport 'Brand in veestallen'

Het onderzoeksrapport 'Brand in veestallen' van Madelaine Looije en Michelle van Ravenstein-Smit geeft inzicht in de omvang, ernst en oorzaak van branden in rundvee-, varkens- en pluimveestallen in de periode 2005 tot en met 2009. Daarnaast worden de preventie- en bestrijdingsmogelijkheden van een stalbrand in dit rapport besproken. De meest voorkomende oorzaken van stalbranden zijn kortsluiting, las- en slijpwerkzaamheden en oververhitting of zelfontbranding van machines. Daarna komen oorzaken als explosie, (hooi)broei en brandstichting. De schade aan het welzijn van een dier tijdens en na een stalbrand mag volgens de auteurs van het rapport niet worden onderschat. Er is paniek, dieren proberen te ontsnappen en verbranden levend. Dieren die een brand overleven, hebben vaak ernstige trauma's, brandwonden en longschade. Euthanasie is voor deze dieren vaak de enige mogelijkheid om ze uit hun lijdensweg te verlossen. Het rapport omschrijft dat op basis van de huidige wet- en regelgeving geen specifieke eisen worden gesteld aan de brandveiligheid van dierenverblijven. Gemeentes zijn vrij een eigen invulling te geven aan de brandveiligheid van stallen. Kennis en kunde ontbreken echter vaak op dit gebied, waardoor de brandveiligheidseisen binnen gemeentes vaak onvoldoende, onduidelijk en niet eenduidig zijn. De veiligheid van dieren en daarmee de brandveiligheid van veestallen moet volgens vele deskundigen een hogere prioriteit krijgen bij de overheid. Looije en Van Ravenstein-Smit concluderen dat preventieve maatregelen om stalbrand te voorkomen vaak nog te weinig aandacht krijgen tijdens het ontwerp en de bouw van een veestal. Zij pleiten voor meer voorlichting richting de veehouder over de risico's op een stalbrand en de impact hiervan. Daarnaast raden ze het gebruik van brandgevaarlijke materialen af, adviseren ze het (juist) aanbrengen van brandkleppen in ventilatiekanalen, controle op aanleg en onderhoud van elektrische apparatuur en het nemen van voorzorgsmaatregelen bij met name las- en slijpwerkzaamheden. Op het gebied van brandbestrijding plaatsen Looije en Van Ravenstein-Smit de aanbeveling een samenwerking op te zetten tussen gemeentes, brandweer en dierenartsen.

Dieren hebben weinig kans op overleven bij een stalbrand. De nadruk moet daarom meer op preventie komen te liggen.

opgeblazen door met name de media, die bovendien vaak onvoldoende en onbetrouwbare informatie naar buiten brengen en daardoor een verkeerd beeld schetsen van de stalbrandenproblematiek." Daarnaast vraagt Hagen zich ook af wat nu eigenlijk precies de aard van het probleem is. "Is het een probleem op het gebied van brandveiligheid, dierwelzijn, economie of wetgeving? Zolang we dat nog niet boven water hebben, kunnen we het nooit eens worden over de aanpak en oplossing."

Preventie

Hoe dan ook staat vast dat het aantal dier-slachtoffers door stalbranden moet worden teruggedrongen. Daarom stelt de overheid dat brand meer moet worden voorkomen en beter moet worden bestreden. Bij die gedachtegang stelt Hagen de nodige vraagtekens. "De overheid heeft een te simpele agenda. Er moet dieper worden nagedacht over waar het daad-

werkelijke probleem zit. Het voorkomen van stalbranden is de enige oplossing, maar dat is onmogelijk binnen de huidige regelgeving. Die is te veel gericht op de effecten van brand en niet op de kans op brand. We hoeven niet beter te bestreden, er is absoluut geen bestrijdingsprobleem."

Sterker nog: Hagen vindt dat effectieve brandbestrijding in een poging dieren te redden in feite verloren moeite is. "Dat is geen diskwalificatie van de brandweerorganisatie, maar de praktijk wijst nu eenmaal uit dat dieren een brand niet overleven. Ze komen om tijdens de brand of overleven de gevolgen ervan niet. Het enige wat de brandweer kan doen, is de brand zoveel mogelijk beperken en belendende gebouwen proberen te sparen."

Verantwoordelijkheid

Bij het nemen van preventieve maatregelen pleit Hagen voor een grotere verantwoordelijkheid van de veehouder zelf. "Dan is het

(Foto: Gé Hirdes)

wel van belang dat de wet- en regelgeving hierop worden aangepast. We kunnen niet van de veehouder vragen regels te handhaven die niet zijn afgestemd op de sector." Ook Esther Ouwehand van de Partij voor de Dieren wil dat de regelgeving zo snel mogelijk wordt aangepast. "Wij besluiten om dieren in stallen te huisvesten. Dan hebben we ook de morele verplichting om de veiligheid van deze dieren te waarborgen." Ouwehand beseft dat ook de consument verantwoordelijkheid draagt als het gaat om het verbeteren van preventieve maatregelen om stalbranden te voorkomen. Herman van Ham van de ZLTO onderschrijft dit: "Als de consument meer wil betalen, heeft de sector meer ruimte om te investeren in brandveiligheid." Van Ham is van mening dat aandacht voor de problematiek leidt tot een vergroting van de bewustwording. "En dat is een belangrijke basis voor de aanpak van het probleem."

Geen wetswijziging

Grootste kritiek van de verschillende belangenorganisaties is dat de overheid zich te afwachtend opstelt. Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) is vooralsnog niet van plan nieuwe wetgeving in te voeren om het risico op stalbranden te beperken. "We moeten eerst in kaart brengen in hoeverre de bestaande regels worden nageleefd en wat hierbinnen nog mogelijk is. Daarop hebben we nu nog te weinig zicht", stelt Louise Veerbeek van het ministerie van EL&I.

Wel komt het ministerie – naar verwachting voor de zomer – met een Plan van Aanpak 'brandveiligheid van stallen'. Dit plan wordt opgesteld in samenwerking met verzekeraars, veiligheidsorganisaties, de Dierenbescherming en LTO Nederland. Veerbeek: "Met dit plan richten we ons vooral op bewustwording en kennisoverdracht."

Betrokkenheid

Hans van Mensvoort van de Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding (NVBR) neemt een grote betrokkenheid waar binnen de sector als het gaat om de stalbrandproblematiek. "Er zijn veel netwerken actief op dit gebied. Dit zijn waardevolle initiatieven. Het is belangrijk om juist samen met de sector te bekijken hoe de praktijk zich ontwikkelt. Op deze manier kunnen beleid en praktijk aan elkaar worden getoetst. Niemand kent de bedrijfsvoering van een agrarisch bedrijf zo goed als de ondernemer zelf. Zij zijn ervaringsdeskundigen en hebben bovendien de wil om te werken aan een oplossing voor de problematiek." Maar tegelijkertijd beseft Van Mensvoort dat de randvoorwaarden die worden geschapen nog niet zodanig zijn dat de kern van het probleem makkelijk wordt geraakt, om vervolgens een aanpak te kiezen die op korte termijn ook zou leiden tot vermindering van het aantal dierslachtoffers als gevolg van stalbrand. "Er valt nog veel te onderzoeken", stelt hij. Het plan van aanpak van het ministerie van EL&I noemt van Mensvoort een goede eerste stap. "In mijn optiek is dat plan hét document dat vele partijen bewust-

maakt en bovendien de onbekendheid over de materie een stuk beperkt."

Rol dierenarts

In gesprek met dierenartsen constateert Van Mensvoort dat er voor stalbranden geen standaard draaiboek beschikbaar is met in te zetten tactieken bij verschillende typen stallen en de diverse diersoorten. Hij is van mening dat dierenartsen met ademlucht de stal in moeten kunnen om dieren sneller te kunnen euthanaseren en daarmee hun lijdensweg te verkorten. "Mits de veiligheid van deze mensen gegarandeerd is natuurlijk", benadrukt Van Mensvoort. Peter Egberink van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) – zelf praktiserend dierenarts – vindt het belangrijk goed uit te kristalliseren wat de mogelijkheden zijn als het gaat om het sneller euthanaseren van dieren. "Het is natuurlijk veel gemakkelijker gezegd dan gedaan. De situatie is bepalend of je als dierenarts überhaupt iets kunt doen. Denk bijvoorbeeld aan de koppelgrootte van de dieren en aan de benaderbaarheid van het gebouw." Egberink is groot voorstander van een intensieve samenwerking tussen dierenartsen en de brandweer. "Kennisoverdracht is daarbij het belangrijkste speerpunt. Daarnaast vormen gezamenlijke praktijkoefeningen een belangrijke meerwaarde." De KNMvD is momenteel bezig met het ontwikkelen van een cursus om dierenartsen de mogelijkheid te bieden kennis over te dragen aan brandweerkorpsen.

Europese aanpak

Egberink besluit zijn betoog met de opmerking dat de regelgeving voor stalbrandpreventie beter Europees kan worden aangepakt. "We kunnen wel weer voorop willen lopen in Nederland, maar we moeten ons wel realiseren dat we, als we niet extra willen betalen voor de producten, niet weer van onze veehouders kunnen verlangen dat ze aan allerlei regels gaan voldoen die wij als consument belangrijk vinden. De veehouder mag niet voor die investering opdraaien. Daarom is het van belang de regelgeving breder te trekken en de problematiek op Europees niveau aan te pakken." ♦

Tabel 1. Aantal branden in veehouderijstallen van 2005 tot en met 2009.*

Veehouderijtak	Aantal branden	Aantal branden met omgekomen vee	Aantal dieren dood
Rundvee	400	57	1.422
Varkens	240	64	23.724
Pluimvee	110	30	711.934

*Bron: Hogeschool Van Hall Larenstein